

TEMA 4 GÈNERE I NOMBRE DE SUBSTANTIUS I ADJECTIUS: formació del femení i del plural

GÈNERE: masculí i femení

Els **SUBSTANTIUS** permeten nomenar tant els objectes de la realitat que formen part de la natura (animals, vegetals, minerals,) com aquells construïts pels éssers vius (vivendes, mitjans de comunicació,) i els conceptes immaterials ideats pels humans (ètica, bellesa)

Els elements **asexuats** tenen un gènere determinat (masculí o femení) que no sempre coincideix entre llengües. (el dot > *la dote*; la maratón < *el maratón*)

Hi ha paraules amb el **dobte gènere** que signifiquen una cosa en masculí i una altra en femení:

	MASCULÍ	FEMENÍ
canal	via d'aigua	conducció
editorial	text	empresa
fi	finalitat	final
llum	aparell	claror
orde	organització	manament
pols	batec	partícules
son	acte de dormir	ganes de dormir
terra	paviment	planeta

Com que els éssers vius tenen sexe, necessitem indicar-lo. En valencià, ho fem de quatre maneres:

- 1) Modifiquem el final de la paraula masculina per a formar la seua corresponent femenina. **Afegirem +A** (*fill* < *filla*)
- 2) Utilitzem una **paraula diferent** per a cada sexe. (*bou/vaca*, *cavall/euga*(=*euga*)... *gendre/nora*, *home/dona*, *marit/muller*, *oncle/tia*)
- 3) En uns pocs casos, la **forma masculina (-OT)** prové de la corresponent femenina: (*abellot*<*abella*, *bruixot*<*bruixa*, *cabrot*<*cabra*,)
- 4) Si un substantiu és **invariable**, el gènere dels éssers humans l'indica l'**article** (*un/una drapaire*, *dentista*, *hindú*, *homicida*.) i si és un animal la paraula tindrà un gènere determinat i afegirem el mot "mascle" o "femella" al nom (*una formiga mascle*)

Modificacions en el masculí per a formar el femení

PARAULES AGUDES

- 1) Si el masculí acaba en consonant, afegeixen **-A**. (**forner>fornera**.)
 - En determinades ocasions, açò implica un canvi de la consonant final:
 - p>B: llop>lloba
 - t>D: cunyat>cunyada...
 - c>G: amic>amiga
 - s>SS: gos>gossa...
 - l>L·L: Marcel>Marcel·la
 - pèrdua de l'accent (**marqués>marquesa**).
 - canvi d'accent per dièresi per a indicar l'existència d'un hiat (**Lluís>Lluïsa**).
- 2) Si acaba en diftong AU, EU, IU, OU, canvien la **U** per **V** (**hereu>hereva, jueu, jueva**)
- 3) Si acaba en vocal accentuada, afegeixen **-NA** i l'accent final es perd (**germà>germana, cosí>cosina, lleó>lleona**)
- 4) Uns pocs (algunes professions, càrrecs i títols) amb acabaments diversos afegeixen **-ESSA** i tenen un canvi ortogràfic: (**abat>abadessa, baró>baronessa, déu>deessa,**)

PARAULES PLANES i ESDRÚIXOLES

- 1) Quan el masculí acaba en vocal àtona afegim **+A** o canvia a **+A** (**avi< àvia; monjo< monja**)
- 2) Unes poques paraules afegeixen **-INA**: (**gall>gallina, heroi>heroïna, tsar>tsarina**)
- 3) acabaments particulars:

ACABATS EN	CANVIEN A	EXEMPLES
-E	-ESSA	ogre>ogressa tigre>tigressa alcalde>alcaldessa, poeta>poetessa profeta>profetessa
-A		
-TOR -----	-TRIU -----	actor>actriu institutor>institutriu
-DOR -----	-DRIU -----	ambaixador>ambaixadriu emperador>emperadrriu
-ÒLEG -----	-ÒLOGA -----	iu psicòleg>psicòloga...

Amb els **ADJECTIUS** qualificatius indiquem com són els substantius i com els considerem, per açò l'adjectiu concorda amb el substantiu amb gènere i nombre.

1) Hi ha adjectius **invariables**:

- a) Els que acaben en A en els dos gèneres. (**hipòcrita, nòmada**)...
- b) La major part dels acabats en -E àtona. (**enorme, lliure, perenne, rude, salvatge**)
- c) Els acabats en els sufixos **-AL, -EL, -IL, -ANT, -ENT, -AR, -ERIOR**. (**natural, fidel, juvenil, aïllant, excel·lent, escolar, inferior**).

- 2) Quan necessitem modificar el gènere dels que són **variables**, també afegim una -A al masculí. (*annex/a, bonic/a, brut/a, cuit/a, fred/a, gratuït/a, gris/a, poc/a,*)
- 3) Alguns canvi de consonant final que no trobem en els substantius:
 - c>QU: *oblic>obliqua*
 - f>V: *serf>serva*
 - ig>J: *boig>boja, roig>roja*
 - ig>TJ: *lleig>lletja, mig>mitja*

***taula de paper : formació del plural.**

RESUM

- El femení es forma afegint -A, -NA, -ESSA al masculí singular (*un senyor valencià alcalde > una senyora valenciana alcaldessa*).
- El masculí plural es forma afegint -S, -OS o -NS al masculí singular (*un amic dolç bo > uns amics dolços bons*).
- El plural del femení es forma canviant -a per -E i afegint -S (*la dona prima > les dones primes*).

Fixa't!

- En canviar de gènere i de nombre, pot produir-se algun canvi ortogràfic: accent, dièresi, consonant, etc. (*un cosí veí amic > una cosina veïna amiga*).
- **Els gentilicis i participis acabats en vocal + s no dupliquen la S**, perquè és sonora i està entre vocals (*anglés, anglesa, anglesos, angleses; entés, entesa*).
- Solen acabar en **-ESSA** molts dels mateixos femenins que en castellà acaben en *-esa* (*abadessa, alcaldessa, baronessa, duquessa, tigressa*), encara que no tots (*jutgessa/jueza, metgessa/médico*).

RECORDA...

- Algunes paraules són invariables en gènere o en nombre (*un/a dentista, un/s llapis*).
- El gènere d'un substantiu no és sempre el mateix en totes les llengües (*el genoll=la rodilla*).
- Un adjectiu pot ser variable en una llengua (*verd/a*) i invariable en una altra (*verde*).